

Analýza zapojení českých poboček zahraničních investorů do výzkumu, vývoje a inovací v Česku

Brian Havlín

Spolufinancováno
Evropskou unií

Analýza zapojení českých poboček zahraničních investorů do výzkumu, vývoje a inovací v Česku

Brian Havlín

2. aktualizované vydání 2026

Systémová podpora implementace a řízení Národní RIS3 strategie 2023+
č. projektu CZ.02.01.02/00/22_004/0004699

Obsah

Seznam obrázků	4
Seznam zkratk	5
Úvod	6
Metodika	7
Statistické porovnání českých a zahraničně vlastněných firem	8
Závěr	16
Zdroje	17

Seznam obrázků

Obrázek 1: Výdaje na VaV financované z podnikových zdrojů v roce 2023 (v mil. Kč)	8
Obrázek 2: Výdaje na VaV v podnicích podle jejich vlastnictví (mld. Kč)	9
Obrázek 3: Podniková odvětví (NACE) s nejvyššími výdaji na VaV v roce 2023	9
Obrázek 4: Vývoj počtu pracovníků ve VaV v podnikatelském sektoru v Praze	10
Obrázek 5: Počet domácích a zahraničních podniků s VaV v Praze	10
Obrázek 6: Patentové přihlášky a licence	11
Obrázek 7: Počet patentových přihlášek dle přihlašovatele od roku 1995	12
Obrázek 8: Počet podniků využívajících daňovou podporu na VaV	12
Obrázek 9: Příjmy ze smluvního výzkumu prováděného pro podniky	13
Obrázek 10: Statistiky firem, které obdržely investiční pobídky	14
Obrázek 11: Investiční pobídky podle krajů — počet podpořených projektů	14
Obrázek 12: Počet podpořených projektů dle okresů	15

Seznam zkratek

CZ-NUTS	Označení normalizované klasifikace územních celků v Česku
ČSÚ	Český statistický úřad
EIS	European Innovation Scoreboard
EPO	Evropský patentový úřad
EU	Evropská unie
EUR	Euro
FDI	Přímé zahraniční investice
HDP	Hrubý domácí produkt
INKA	Inovační kapacity
MSP	Malé a střední podniky
NACE	Statistická klasifikace ekonomických činností
R&D	Research and development (výzkum a vývoj)
RIS3	Research and Innovation Strategy for Smart Specialisation
ÚPV	Úřad průmyslového vlastnictví ČR
VaV	Výzkum a vývoj
VaVaI	Výzkum, vývoj a inovace

Úvod

Vlastní výzkum a vývoj (VaV) ve firmách je klíčovým faktorem pro udržení konkurenceschopnosti a dlouhodobého růstu. Investice do VaV umožňují firmám inovovat své produkty a služby, zvyšovat efektivitu výrobních procesů a reagovat na měnící se potřeby trhu. Díky vlastním výzkumným aktivitám mohou firmy získat unikátní know-how a technologické přínosy, které jim poskytují konkurenční výhodu. Navíc, zapojení do VaV podporuje kreativitu a odborný růst zaměstnanců, což přispívá k celkovému zlepšení firemní kultury a motivace. V konečném důsledku tak vlastní výzkum a vývoj představuje strategickou investici, která firmám umožňuje nejen přežít, ale i prosperovat v dynamickém a globálně propojeném ekonomickém prostředí.

Zapojení českých poboček zahraničních investorů do výzkumu, vývoje a inovací (VaVaI) představuje klíčový faktor pro ekonomický růst a konkurenceschopnost Česka. V posledních letech se stále více zahraničních firem rozhoduje investovat do svých českých poboček, což přináší nejen finanční kapitál, ale také know-how a technologické inovace. Tato analýza se zaměřuje na zhodnocení míry a způsobu, jakým jsou české pobočky zahraničních investorů zapojeny do aktivit VaVaI, a jaký dopad má toto zapojení na českou ekonomiku a inovační ekosystém.

Česká národní RIS3 strategie (Research and Innovation Strategy for Smart Specialisation) je klíčovým dokumentem, který zajišťuje efektivní zacílení prostředků z evropských, národních a územních rozpočtů na podporu orientovaného a aplikovaného výzkumu a inovací. Tato strategie se zaměřuje na identifikaci a podporu klíčových domén specializace, které mají vysoký potenciál pro ekonomický růst a konkurenceschopnost Česka.

Strategie RIS3 podporuje firmy v oblasti výzkumu, vývoje a inovací (VaVaI) několika způsoby:

1. Podpora strategického řízení VaVaI: RIS3 strategie poskytuje návodné strategické dokumenty a metodické vedení, které pomáhají firmám lépe řídit své výzkumné a inovační aktivity.
2. Posílení analytické základny VaVaI: tvorba potřebných dokumentů a sdílení dat prostřednictvím RIS3 portálu zajišťuje firmám kvalitní foresight a analytické podklady pro jejich inovační aktivity.
3. Rozvoj inovačních ekosystémů: RIS3 strategie podporuje rozvoj komunikačních a informačních platforem, které zintenzivňují komunikaci mezi různými stakeholdery v oblasti VaVaI.
4. Podpora startupů: technologické huby projektu Technologické inkubace od CzechInvestu jsou v souladu s prioritami a doménami národní výzkumné a inovační specializace. Podpora startupů v těchto hubech přispívá k rozvoji klíčových oblastí identifikovaných v RIS3 strategii.
5. Investice do technologických hubů: investice pomocí technologických hubů a podpora startupů v klíčových doménách specializace přispívají k vytváření dynamického inovačního ekosystému, který je schopen reagovat na nové výzvy a trendy průmyslové transformace.
6. Spolupráce mezi technologickými huby a národní výzkumnou a inovační strategií: tato spolupráce je klíčová pro dosažení dlouhodobých cílů v oblasti inovací a ekonomického růstu.

RIS3 strategie tedy hraje zásadní roli v podpoře firem v oblasti výzkumu, vývoje a inovací tím, že poskytuje strategické vedení, analytické podklady, podporu startupů a investice prostřednictvím technologických hubů, což vše přispívá k rozvoji inovačního ekosystému v Česku. Ukazatelům v oblasti VaVaI se velmi podrobně také věnuje Monitoring RIS3 strategie pomocí kontextových indikátorů věcných dopadů vizí RIS3 a strategických cílů RIS3.¹ Tyto indikátory souhrnně podávají informace o naplňování horizontálních priorit Národní RIS3 strategie. Z tohoto pohledu je v analýze zkoumán vliv firem se zahraničním vlastníkem.

Analýza by měla identifikovat hlavní trendy a faktory, které ovlivňují zapojení zahraničních investorů do VaVaI v Česku. Cílem průzkumu je zjistit, do jaké míry se české firmy v zahraničním vlastnictví podílejí na výzkumu, vývoji a inovacích v Česku, zda se aktivně zapojují do vysokoškolského vzdělávání, a zda využívají výsledků výzkumu českých univerzit a výzkumných ústavů. Jinými slovy, zda větší podíl českých firem v zahraničním vlastnictví lépe přispívá k naplňování horizontálních priorit RIS3 strategie. Dále se zaměříme na konkrétní příklady úspěšných projektů a iniciativ, které byly realizovány za podpory zahraničních firem. V neposlední řadě bude analýza obsahovat doporučení pro zlepšení podmínek a podpory pro zahraniční investory, aby mohli efektivněji přispívat k rozvoji výzkumu, vývoje a inovací v Česku.

¹ RIS3. (2022). Monitoring. <https://www.ris3.cz/monitoring>

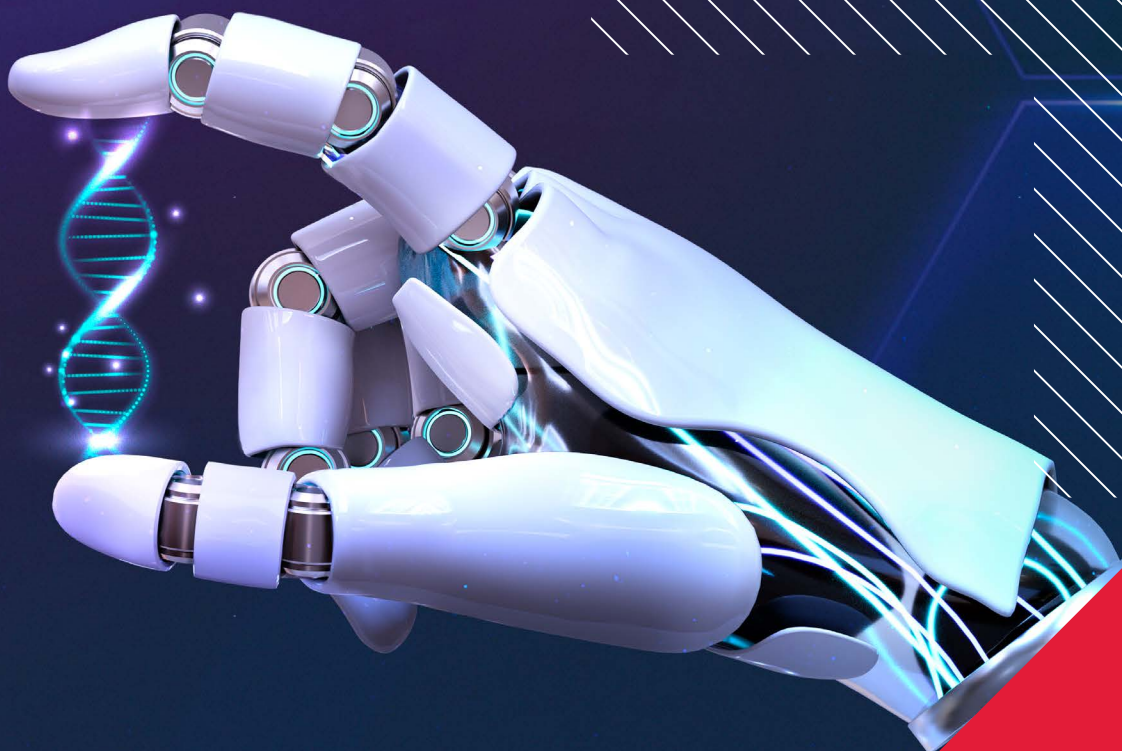
Metodika

Pro účely této analýzy byla využita data z Českého statistického úřadu (ČSÚ), který provádí Roční zjišťování o výzkumu a vývoji VTR 5-01. Roční výkaz o výzkumu a vývoji (VTR 5-01) slouží ke sběru mezinárodně srovnatelných dat o lidských a finančních zdrojích ve výzkumu a vývoji v Česku. Mezi ně patří povaha a náplň vlastní výzkumné vývojové činnosti. Počet zaměstnanců výzkumu a vývoje a počet osob pracujících ve výzkumu a vývoji na dohody o provedení práce a o pracovní činnosti v členění podle pohlaví a pracovní činnosti. Počet výzkumných pracovníků podle státního občanství. Počet nově zaměstnaných výzkumných a technických pracovníků. Výdaje za provedení výzkumu a vývoj podle druhu nákladů, zdrojů financování, typu výzkumné a vývojové činnosti, kódu výsledné produkce výzkumu a vývoje a ve vybraných oblastech. Náklady a tržby za nákup a prodej služeb výzkumu a vývoje (výzkum a vývoj prováděný na zakázku a platby za výzkum a vývoj v podobě tzv. finančních transferů). Požadované ukazatele jsou zjišťovány podle místa provádění výzkumné a vývojové činnosti dle klasifikace CZ-NUTS a podle vědních oblastí. Tyto údaje jsou využívány pro potřeby státní správy, EU a mezinárodních organizací. Zpravodajskou povinnost mají všechna pracoviště výzkumu a vývoje. Statistické zjišťování probíhá formou papírového nebo elektronického formuláře, a to ročně. Provádí jej Český statistický úřad.

Dále byla využita data agentury CzechInvest o investičních pobídkách, data Eurostatu o indikátorech v oblasti VaV. Vzhledem k tomu, že státní organizace si navzájem nemohou sdílet data o firemních výdajích na výzkum a vývoj pro účely analýz, tak tato data byla nakoupena od společnosti Dun & Bradstreet, která sbírá tyto údaje z výročních zpráv firem.

Statistická analýza byla doplněna o převážně kvalitativní informace z mapování inovačních kapacit ČR (dále "INKA") řízeného Technologickou agenturou ČR. Mapování ve firmách pokrývá v pravidelných intervalech všechny kraje Česka a aktuálně probíhá již jeho 4. kolo. Cílem šetření je získat hlubokou znalost inovačního ekosystému a míru inovačních kapacit firem, jakožto podstatný předpoklad efektivní podpory aplikovaného výzkumu. Pro účely této analýzy byly čerpány informace o charakteru VaV aktivit ve firmách, pozitivní a negativní faktory působící na inovace či typy spolupráce na VaV aktivitách. Snahou bylo také sledovat rozdíly mezi zahraničními a domácími firmami.

Do každého kola mapování jsou zapojeny stovky firem domácího i zahraničního vlastnictví. Předložená analýza vzniká v průběhu šetření INKA a pracuje proto s údaji za 104 firem, které mají již finalizována svá data. Z toho je 81 firem v domácím vlastnictví, zbylých 23 firem má zahraničního vlastníka. Hlavním cílem však není pokrýt maximální rozsah firem, ale zejména přístup k unikátním informacím o podnikových strategiích firem, zejména charakteru VaV aktivit, které doplní robustní statistickou analýzu. V textu jsou tyto kvalitativní informace čerpané z řízených rozhovorů s vedením mapovaných firem uváděny v obdélníkovém ohraničení.

Statistické porovnání českých a zahraničně vlastněných firem

Ze zprávy o České republice 2019 (Evropská komise) vyplývá, že Česko zatím nevytvořilo plně funkční inovační ekosystém založený na domácím výzkumu a vývoji. Z hlediska EU se navzdory zvýšení intenzity výzkumu a vývoje nadále řadí mezi nepřilíživé inovátory. Dle indikátoru A10 Innovators (EIS)² v rámci monitoringu RIS3 se Česko ve srovnání se silnými inovátory EU mezi roky 2023 a 2024 podle žebříčku EIS (viz Dashboard A10) v oblasti firemních inovací propadlo o tři pomyslné příčky, ze čtvrtého na sedmé místo. To může souviset s tím, že veřejné investice postrádají soudržnou strategii, která by posílila slabší výkonnost výzkumu a zlepšila spolupráci mezi soukromým sektorem a akademickou sférou. Produktivitu táhnou převážně velké zahraniční společnosti, zatímco domácí podniky v oblasti vytváření přidané hodnoty zaostávají.

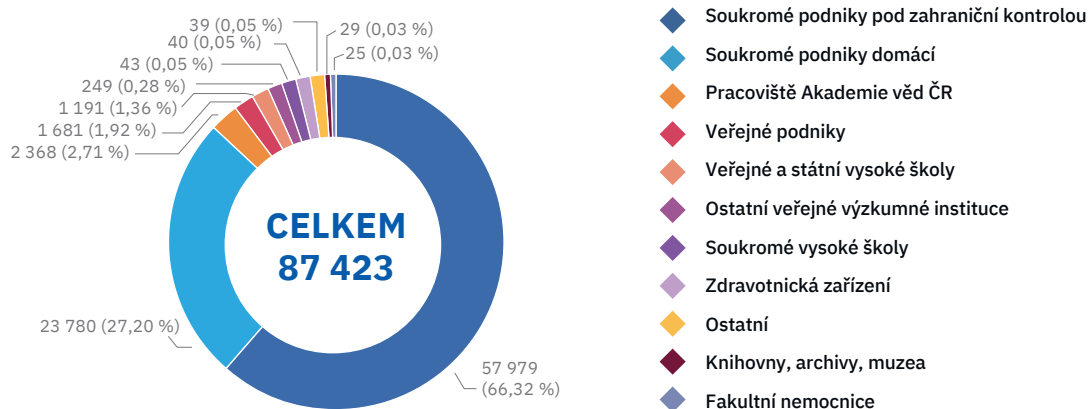
Výzkum a vývoj

Nejnovější zpráva ČSÚ (2024) o výdajích na výzkum a vývoj začíná slovy: „V podnikatelském sektoru bylo v roce 2023 vynaloženo na výzkum a vývoj celkem 90,4 miliardy korun. Na podniky tak připadaly dvě třetiny z celkových výdajů na výzkum a vývoj v Česku. Stále větší roli v podnikovém výzkumu a vývoji v Česku hrají podniky pod zahraniční kontrolou. Celkem tyto podniky v roce 2023 vynaložily na výzkum a vývoj 58,9 miliardy korun, tedy o 4,4 miliardy více než v roce 2022.“

Výdaje na výzkum a vývoj z podnikových zdrojů (A01 – Monitoring RIS3)³ zahrnují běžné a kapitálové náklady vynaložené během roku na VaV činnost v Česku. V roce 2023 dosáhly podnikové výdaje 87,6 mld. Kč. 95 % těchto výdajů šlo do podnikového sektoru. Firmy v Česku mají rezervy v podpoře veřejného VaV. 66 % prostředků bylo investováno do soukromých podniků pod zahraniční kontrolou, 27 % do domácích soukromých podniků (Obr. 1).

Jak je patrné z grafu na Obrázek 2, soukromé podniky pod zahraniční kontrolou vydávají na výzkum a vývoj dlouhodobě zhruba jednou tolik vyšší částku (58,9 mld. Kč) než domácí soukromé podniky (28,9 mld. Kč).

Obrázek 1: Výdaje na VaV financované z podnikových zdrojů v roce 2023 (v mil. Kč)

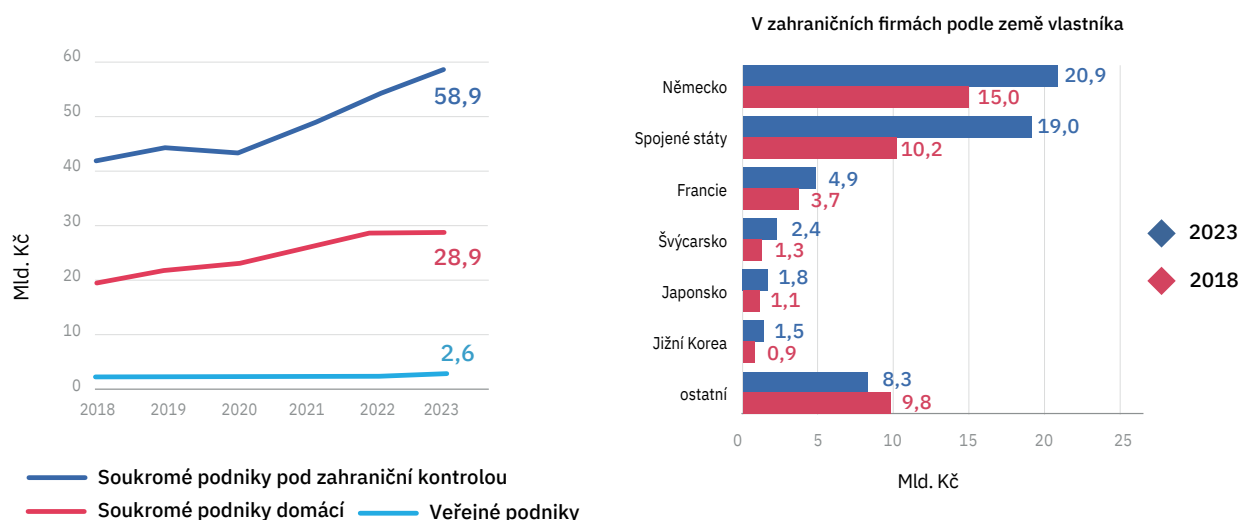

Zdroj: data ČSÚ 2024, Monitoring RIS3 2025, zpracování MPO

² RIS3. (2022). A10: Innovators (EIS). <https://www.ris3.cz/monitoring/indikatory/a10-innovators-eis>

³ RIS3. (2022). A01: Výdaje na VaV financované z podnikových zdrojů. <https://www.ris3.cz/monitoring/indikatory/a01-vydaje-na-vav-financovane-z-podnikovych-zdroju>

Obrázek 2: Výdaje na VaV v podnicích podle jejich vlastnictví (mld. Kč)

Zdroj: ČSÚ, Roční zjišťování o výzkumu a vývoji VTR 5-01, 2024; Dun & Bradstreet, 2025

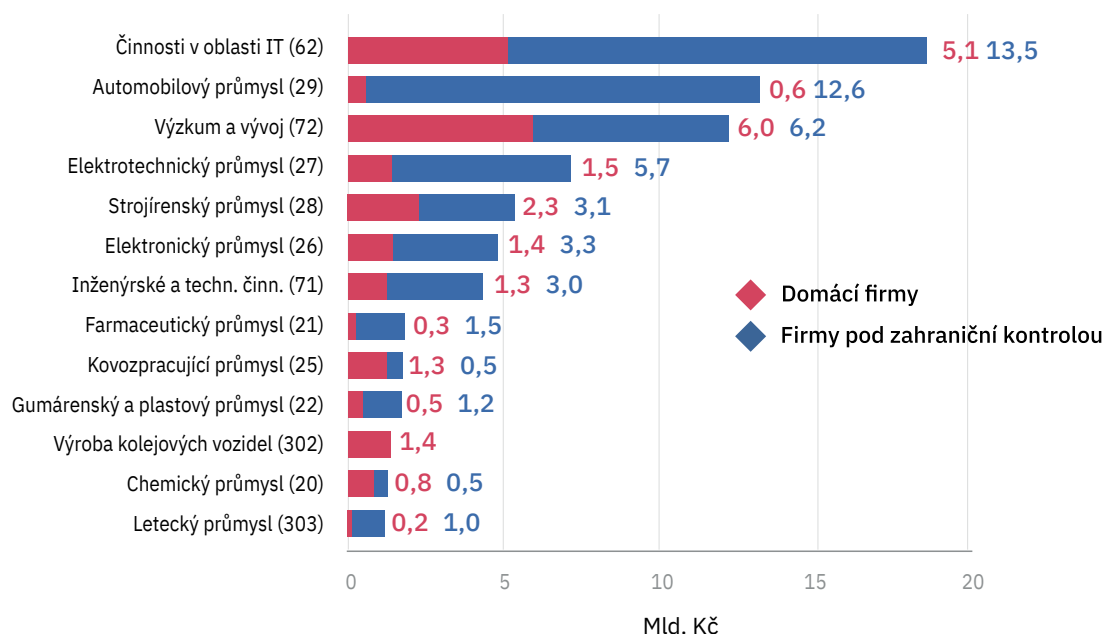
Celkem 91 % všech firem v mapování INKA4 dokládá, že realizují vlastní VaV. Vedení firem to vnímá jako hlavní způsob udržení konkurenční výhody, ukázání proaktivního přístupu svým hlavním zákazníkům, odborné zviditelnění firmy či potřebnou reakci na ekologii a legislativu. Z rozhovorů vyplývá, že přibližně dvě třetiny firem zastávají vedoucí pozici v rámci VaV aktivit koncernu, 72 % z nich je v domácím vlastnictví. Zbýlá třetina, převážně firem v zahraničním vlastnictví, je svými VaV aktivitami podřízená nebo podřízená s vedoucím postavením v dílčí oblasti VaV.

Neplatí, že VaV aktivity by byly častější u firem, které jsou nezávislé v otázce strategického řízení a orientace podnikání (např. na matce či koncernu). Naopak firmy, které vlastní VaV aktivně nerealizují, jsou ve většině případů domácí nezávislé podniky. I tyto firmy však realizují inkrementální inovace. „Naše firma nemá vlastní VaV aktivity. Inovace probíhají na úrovni produktu jako reakce na potřeby zákazníků. Jedná se primárně o drobné změny/vylepšení produktů jako např. různé rozměry výrobku, odlehčení výrobku, využití různého materiálu na výrobu apod.“

Nejvíce podniků pod zahraniční kontrolou provádějících v Česku výzkum a vývoj má vlastníka v Německu nebo ve Spojených státech. Firmy pod zahraniční kontrolou s německým vlastníkem vynaložily v roce 2023 za výzkum a vývoj na území Česka téměř 21 miliard korun, přičemž nejdůležitějším odvětvím byl automobilový průmysl. Americké firmy u nás do výzkumu investovaly 19 miliard korun, a to především v oblasti informačních technologií (ČSÚ 2024).

Pokud se podíváme na výdaje na VaV dle podnikových odvětví (Obrázek 3), tak téměř ve všech NACE kódech mají vyšší podíl firmy pod zahraniční kontrolou. Naprosto dominantní ve prospěch zahraničních firem je tento poměr u automobilového průmyslu. Ale je to patrné i v oblasti IT, elektrotechnickém, strojírenském, farmaceutickém či leteckém průmyslu.

Obrázek 3: Podniková odvětví (NACE) s nejvyššími výdaji na VaV v roce 2023

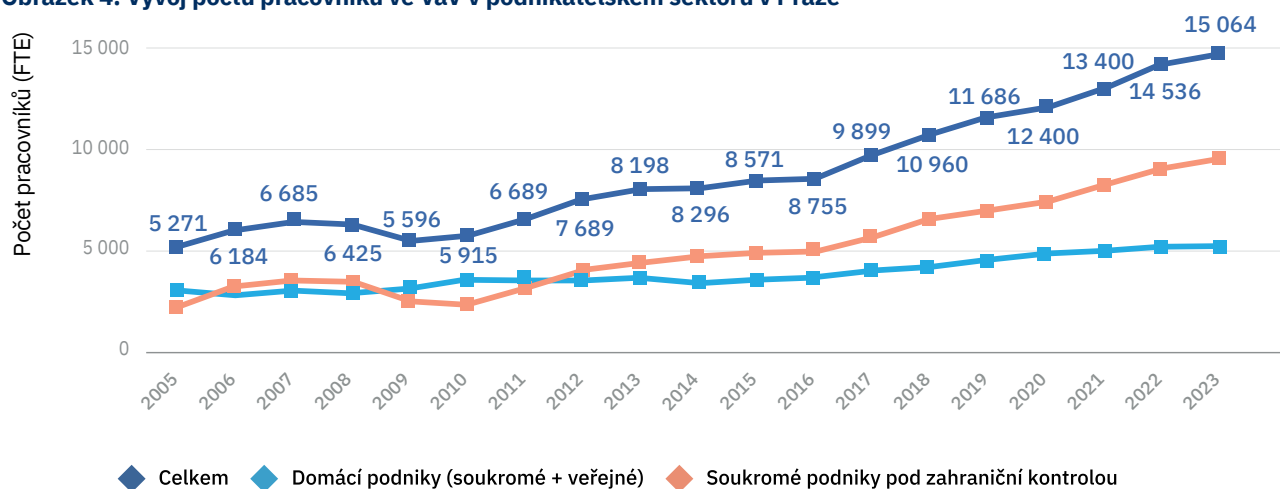
Zdroj: ČSÚ, Roční zjišťování o výzkumu a vývoji VTR 5-01, 2024

Tento trend se v Česku drží dlouhodobě. Z dat ČSÚ lze vyčíst, že celková intenzita výzkumu a vývoje v roce 2017 činila 1,79 % HDP. Podnikové výdaje na výzkum a vývoj se zvýšily z 0,77 % HDP v roce 2010 na 1,13 % HDP v roce 2017. Nicméně téměř dvě třetiny těchto výdajů jsou vynakládány zahraničními firmami. Od roku 2016 dochází každoročně k jejímu navyšování (s výjimkou přelomu let 2019 a 2020, kdy se tento trend, pravděpodobně v souvislosti s pandemií Covidu-19, zpomalil). Za velmi negativní trend lze považovat fakt, že od roku 2020 se intenzita každoročně významně snižuje. V roce 2023 se s hodnotou 1,83 % HDP propadá až na úroveň před rokem 2018. Blíže viz indikátor V10 – Intenzita výzkumu a vývoje v monitoringu RIS3.⁴

Dle odpovědí jednatelů v INKA4 vychází, že v polovině případů zůstávají firemní výdaje na VaV přibližně na stejné úrovni. Pokud se výdaje na VaV během let snižují, je důvodem např. vyšší čerpání dotací či přesun části VaV aktivit na sesterskou firmu. V případě navýšení výdajů se nejčastěji jedná o logickou reakci na celkový růst firmy, ale jsou i případy, kdy je firma ve fázi intenzivního technologického rozvoje. Z pohledu vývoje výdajů na VaV nejsou patrné rozdíly mezi domácími a zahraničními firmami.

I počet VaV pracovníků v podnikatelském sektoru v Praze demonstruje významný růst v soukromých podnicích pod zahraniční kontrolou (Obrázek 4). Od roku 2012 u tohoto indikátoru dochází k rozevírání nůžek mezi zahraničně vlastněnými a domácími podniky. VaV pracovníci v zahraničních podnicích působí především ve velkých podnicích nad 250 zaměstnanců, naopak v domácích podnicích převládají spíše malé podniky.

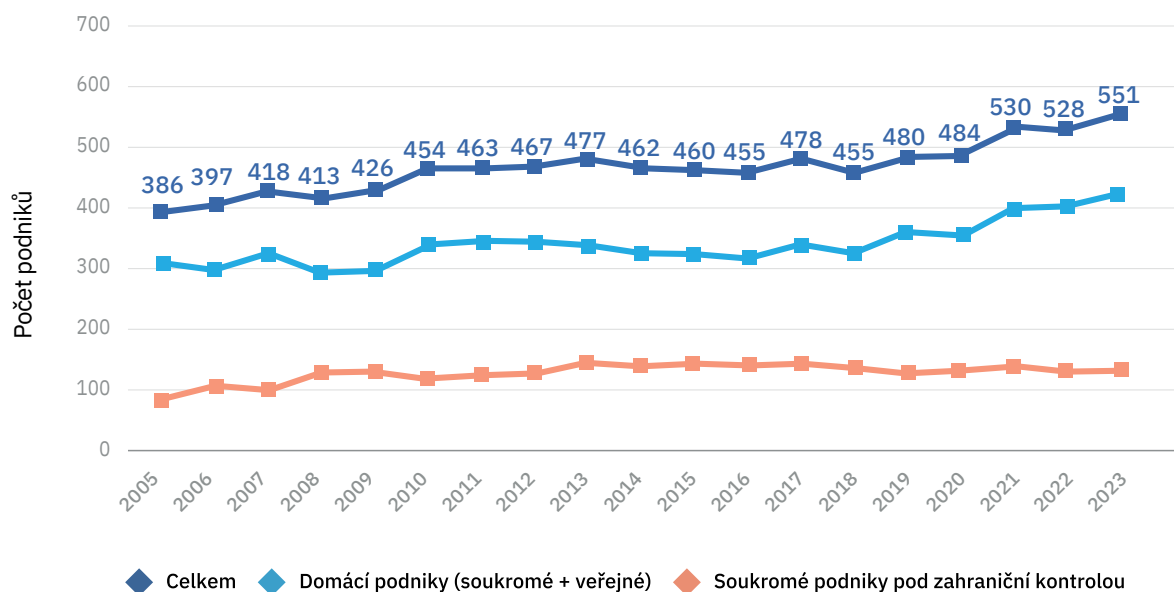
Obrázek 4: Vývoj počtu pracovníků ve VaV v podnikatelském sektoru v Praze

Zdroj: ČSÚ 2025

Obráceně je to v Praze u VaV pracovišť v podnikatelském sektoru, kde výrazně převládá počet domácích podniků, a navíc v posledních letech narůstá nad soukromými podniky pod zahraniční kontrolou (Obrázek 5). Velké podniky (250 a více zaměstnanců) tvoří 68 % všech VaV podniků v Praze. Střední podniky (50–249 zam.) 20 % a malé podniky (0–49 zam.) 11 %.

Obrázek 5: Počet domácích a zahraničních podniků s VaV v Praze

Zdroj: ČSÚ 2025

⁴ RIS3. (2022). V10: Intenzita výzkumu a vývoje. https://www.ris3.cz/monitoring/indikatory/v10-intenzita-vyzkumu-a-vyvoje#_ftn1

Z rozhovorů s vedením firem v rámci INKA4 vyplývá, že nejčastěji mají firmy celkem 10 zaměstnanců ve VaV, což platí u domácích i zahraničních firem. Do šetření však byly zapojeny i firmy, s více než 50 zaměstnanci ve VaV. Často však přiznávají, že to nejsou pracovníci zapojeni čistě a pouze do VaV aktivit. Současně dodávají, že mnohdy určitou část VaV outsourcují. Častý je i model, kdy není do VaV aktivit zapojeno pouze jedno vyčleněné oddělení, ale jde o průřezovou aktivitu pro zaměstnance z různých oddělení a složení se mění dle aktuálních potřeb a projektů.

Inovace

Zahraničně vlastněné podniky vedou i v oblasti inovací. Téměř tři čtvrtiny firem (72,6 %) pod zahraniční kontrolou v Česku inovují, což je výrazně více než průměr za všechny firmy v Česku (58,3 %) (ČSÚ, 2024). Mezi lety 2014 až 2020 jsme v Česku zaznamenali růst podílu podniků zavádějících procesní inovace, zatímco podíl podniků zavádějících inovované produkty a služby byl nižší. Nicméně po roce 2020 došlo k poklesu inovačních aktivit firem. Investice do inovací dosáhly v roce 2022 pouze 2,3 % tržeb, což je nízká hodnota ve srovnání s předchozími roky. Tento pokles může být způsoben několika faktory, včetně ekonomické nejistoty, změny priorit podniků nebo nedostatečné finanční podpory. Je důležité sledovat tento trend a identifikovat potenciální bariéry, které brání podnikům v investování do inovací (A04 Inovující podniky – Monitoring RIS3).⁵

Zahraničně vlastněné firmy, které realizují vlastní výzkum a vývoj v Česku, mají významnou schopnost přenášet know-how ze svých mateřských zemí. Tento přenos znalostí a technologií je často klíčovým faktorem pro úspěch jejich českých poboček. Díky globálnímu dosahu a zkušenostem mohou tyto firmy implementovat osvědčené postupy, inovativní technologie a manažerské metody, které byly vyvinuty v jejich domovských zemích. Tento proces nejen zvyšuje efektivitu a konkurenceschopnost jejich českých operací, ale také přispívá k celkovému rozvoji českého inovačního ekosystému. Navíc, spolupráce mezi českými a zahraničními odborníky podporuje výměnu znalostí a dovedností, což může vést k dalšímu růstu a inovacím v regionu.

Patenty

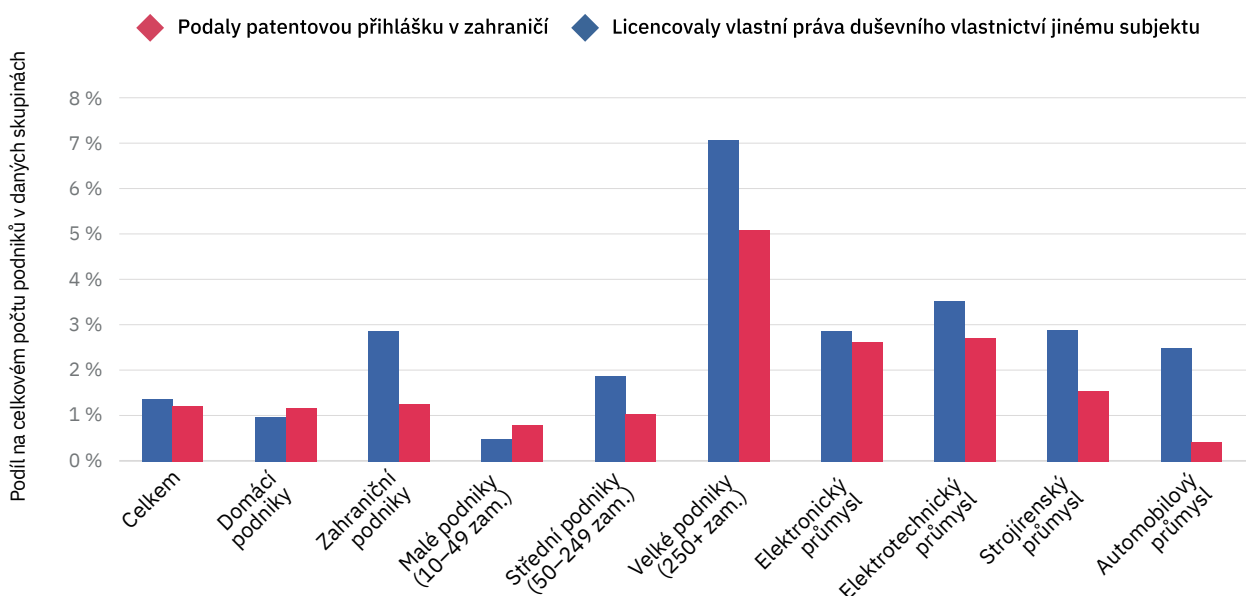
Vyšší aktivita firem pod zahraniční kontrolou se ukazuje i v oblasti patentů. Z grafu (Obrázek 6) můžeme vyčíst, že mezi lety 2020 až 2022 si v českém zpracovatelském průmyslu podaly patentovou přihlášku v zahraničí 3 % zahraničně vlastněných podniků, a pouze 1 % domácích podniků.

I přesto, že české pobočky zahraničních firem často podávají patentové přihlášky prostřednictvím svých mateřských společností, což vede k nižšímu počtu přihlášek podaných přímo v Česku, existují i rozdíly ve statistikách patentových přihlášek mezi českými a zahraničně vlastněnými firmami v Česku. Podle údajů Úřadu průmyslového vlastnictví ČR (ÚPV ČR) bylo v roce 2023 pro území Česka uděleno či validováno celkem 5 433 patentů. Z tohoto počtu připadalo 92 % (4 979) na zahraniční přihlašovatele, zatímco české subjekty získaly pouze 8 %, což představuje 454 patentů, z čehož pouze 240 připadá na podniky. Ze zahraničních přihlašovatelů vede Německo s 1340, následují ho Spojené státy s 711 udělenými či validovanými patenty.

Tento rozdíl může být způsoben několika faktory, včetně většího přístupu zahraničních firem k mezinárodním zdrojům a technologiím, vyššími investicemi do výzkumu a vývoje a silnějšími inovačními kapacitami. Zahraniční firmy často využívají své globální sítě a zkušenosti k podávání patentových přihlášek, což jim umožňuje lépe chránit své inovace na různých trzích.

Obrázek 6: Patentové přihlášky a licence

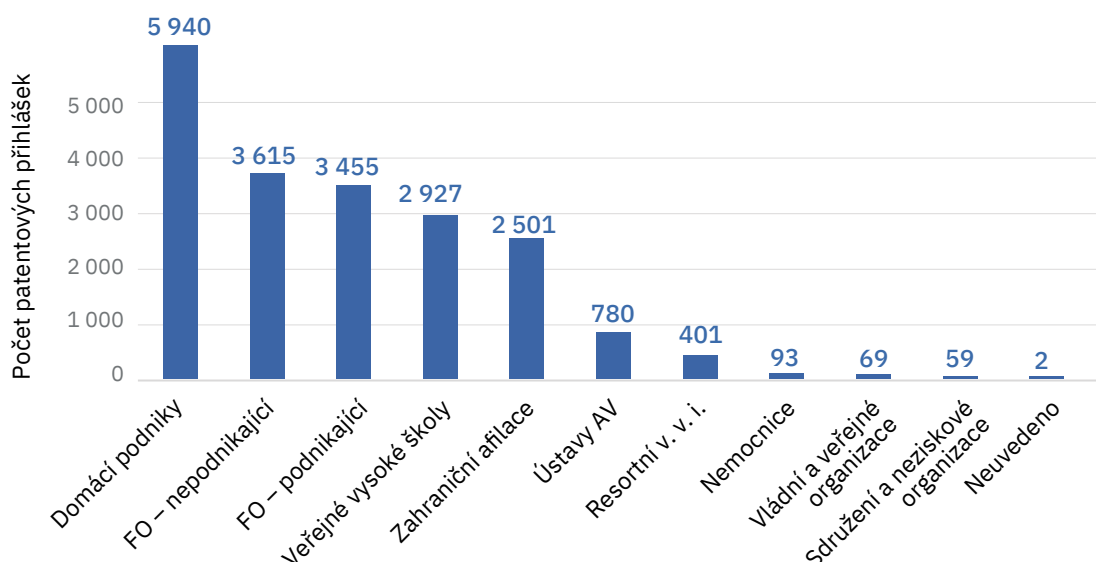
Podniky ve zpracovatelském průmyslu, které si ve sledovaném období 2020–2022

⁵ A04 Základní ukazatele inovačních aktivit podniků s 10 a více zaměstnanci v Česku ve sledovaných obdobích – inovující podniky

Česko dlouhodobě zaostává v počtu patentových přihlášek a udělených patentů i v zahraničí ve srovnání s vyspělými státy. V roce 2018 podaly české subjekty u Evropského patentového úřadu (EPO) pouze 243 patentových přihlášek, což je výrazně méně než v podobně velkých zemích jako je Rakousko, kde jich bylo desetkrát více (Svaz průmyslu a dopravy, 2020). Počet udělených nebo validovaných patentů na území Česka v posledních letech klesá. V roce 2022 bylo uděleno či validováno 5 076 patentů, což je výrazný pokles oproti rekordnímu roku 2019. Blíže se problematice patentů věnuje indikátor A06 Patentové přihlášky podané v Česku (Monitoring RIS3)⁶ nebo studie Analýza patentů českých původců dle jejich vlastnictví a analýza patentů českých vlastníků (Unico, 2024). Na obrázku (7) jsou uvedeny statistiky počtu patentových přihlášek v Česku, s výrazným rozdílem zde vedou české podniky, které mají 30% podíl patentových přihlášek dle přihlašovatele. Zahraniční afilace mají podíl kolem 13 %, je to dáno tím, že firmy se zahraničním vlastnictvím své patenty nepřihlašují často v Česku u Úřadu průmyslového vlastnictví ČR, ale buď na evropské úrovni (EPO, EPÚ), nebo na mezinárodní úrovni.

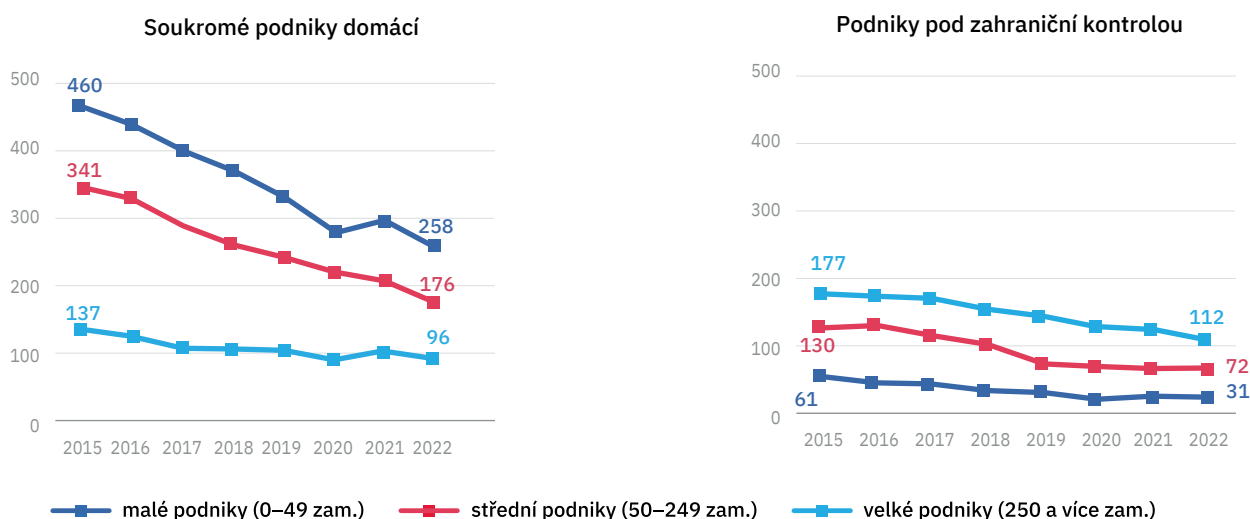
Obrázek 7: Počet patentových přihlášek dle přihlašovatele od roku 1995

Zdroj: ČSÚ, zpracoval TAČR, Monitoring RIS3.cz 2025

Zvyšování atraktivity daňových odpisů je klíčové pro podporu investic do výzkumu, vývoje a inovací (VaVaI) v Česku. Současná situace ukazuje, že tyto odpisy využívá stále méně firem, a to jak domácích, tak i těch pod zahraniční kontrolou. Graf (Obrázek 8) ukazuje rozdíly mezi domácími podniky a podniky pod zahraniční kontrolou, které využívají daňovou podporu na VaV. U malých a středních podniků (MSP) převažuje počet domácích firem, ale od roku 2015 jejich počet velice výrazně klesá (téměř na polovinu během sedmi let). Pokud se podíváme na velké podniky, tak mírně převažuje počet podniků pod zahraniční kontrolou. Zajímavý je fakt, že soukromých domácích podniků využívají daňovou podporu nejvíce malé firmy a nejméně velké firmy, u podniků pod zahraniční kontrolou sledujeme opačný trend.

Obrázek 8: Počet podniků využívajících daňovou podporu na VaV

Zdroj: ČSÚ 2025

⁶ RIS3. (2022). A06: Patentové přihlášky podané v Česku. <https://www.ris3.cz/monitoring/indikatory/a06-patentove-prihlasky-podane-v-cesku>

Zajímavou informací je i podíl firem, které využívají dotační programy na podpory VaV. Z posledního šetření INKA vyplývá, že dotaci na VaV čerpá přibližně 35 % domácích a 30 % zahraničních firem. Tento výsledek poukazuje na nevelký rozdíl v přístupu a zájmu o dotace dle vlastnictví firmy.

Spolupráce firem s vysokoškolským sektorem

Zahraničně vlastněné firmy mají často lepší přístup k mezinárodním sítím a zdrojům, což jim umožňuje efektivněji spolupracovat s výzkumnými institucemi a univerzitami. Tyto firmy také často přinášejí osvědčené postupy a technologie ze svých mateřských zemí, což může zvyšovat kvalitu a efektivitu výzkumných projektů. Domácí firmy mohou mít hlubší znalost místního trhu a specifických potřeb českých zákazníků, což jim umožňuje lépe cílit své výzkumné aktivity. Dle rozhovorů s akademickými pracovníky technických univerzit vyplývá, že při navazování spolupráce je preferována sociální blízkost, to může hrát roli ve prospěch domácích podniků. Vzájemná spolupráce mezi výzkumnými týmy a firmami funguje především na základě osobních kontaktů a jejich vzájemné důvěry (Havlín, 2018). Právě vzájemná důvěra mezi aktéry je zdůrazňována při navazování spolupráce mezi subjekty (Lundvall & Maskell, 2000).

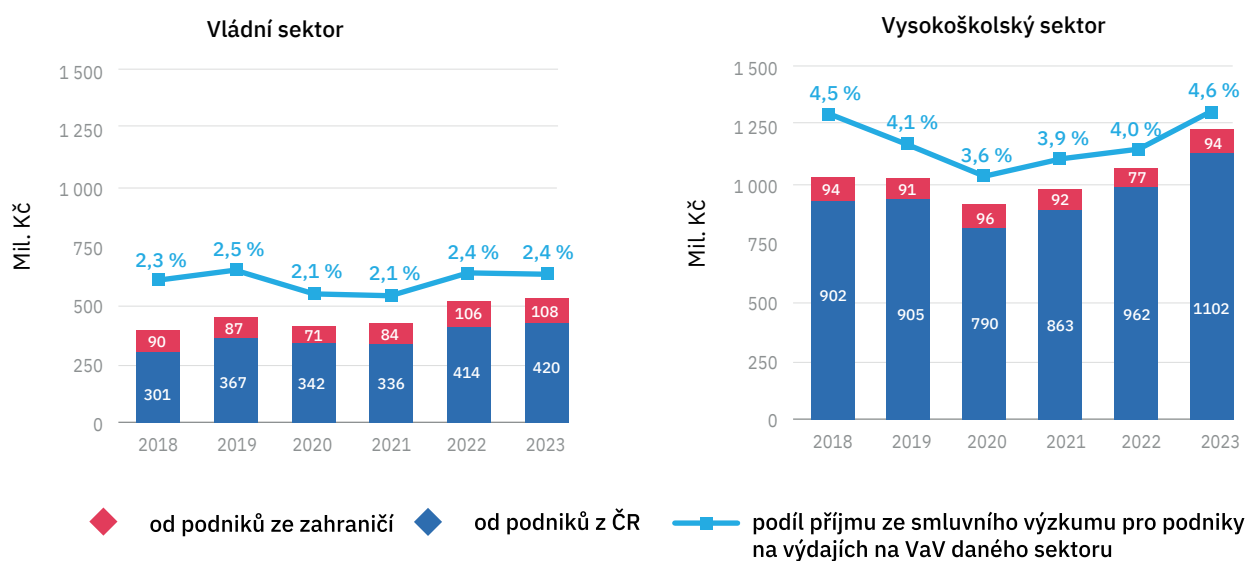
Spolupráci na VaV aktivitách využívá 89 % firem z mapování INKA4, ve většině případů spolupracují s některou z výzkumných organizací, nejčastěji univerzitou. Ty pro ně například testují kvalitu chemických produktů, provádějí technické výpočty, vyrábí zařízení na vysoušení nanovláken, analyzují možnosti redukce odpadů, pomáhají s certifikací apod.

“Spolupracujeme s několika vysokými školami. Je to oboustranně prospěšné, protože studenti získají zkušenosti z praxe a nám se je daří po ukončení studia rekrutovat jako zaměstnance.” (zástupce zahraniční firmy)

“Spolupracujeme s výzkumnými organizacemi a vysokými školami. Problém je rychlost, protože akademická sféra nedokáže řešit výzkumné problémy dostatečně rychle na to, aby to dostačovalo našemu tempu. V tomto lépe funguje spolupráce s německým Fraunhofer institutem.” (zástupce zahraniční firmy)

Důvody u 11 % firem, které se na spolupráci při VaV nepodílejí jsou různé — střeží si své specifické know how, VaV aktivity nejsou rozsáhlé a pokryjí je sami, čekají na příležitost z institucionální podpory apod.

Obrázek 9: Příjmy ze smluvního výzkumu prováděného pro podniky

Zdroj: ČSÚ, Roční zjišťování o výzkumu a vývoji VTR 5-01, 2024

Význam investičních pobídek

Investiční pobídky

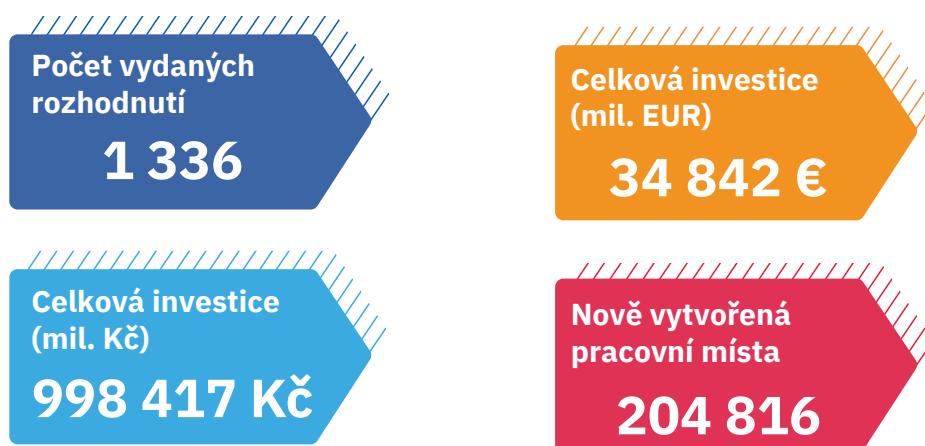
Investiční pobídky jako faktor hospodářského růstu zahrnují několik klíčových aspektů. Investiční pobídky hrají významnou roli v posilování ekonomického růstu. Jsou navrženy tak, aby přilákaly kapitálové investice, podporovaly inovace a zvyšovaly produktivitu. Díky těmto pobídkám může stát dosáhnout vyššího ekonomického výkonu, což se projevuje v růstu HDP a ve vyšší zaměstnanosti.

Investiční pobídky jsou nástrojem pro přilákání přímých zahraničních investic (FDI), které mohou mít pozitivní vliv na ekonomický růst. Zahraniční investice přinášejí nové technologie, know-how a kapitál, což přispívá k modernizaci průmyslu a ke zvyšování konkurenceschopnosti. Zahraniční firmy také vytvářejí pracovní místa, čímž se zvyšuje zaměstnanost a příjmy obyvatelstva (Analýza investičních pobídek v České republice, Schwarz, 2007).

Přímé zahraniční investice zajišťují téměř třetinu všech pracovních míst (více než v kterékoliv jiné zemi v regionu). Zahraniční firmy v Česku generují přibližně dvě třetiny přidané hodnoty ve výrobním odvětví. V automobilovém průmyslu přesahuje jejich podíl dokonce 90 % (Zpráva o České republice 2019, Evropská komise). K závěru, že investiční pobídky jsou vhodným nástrojem ekonomické politiky pro snížení nezaměstnanosti a zlepšení regionální produktivity došli i Adámek a Rybková (2015). Zároveň ale doporučují zjednodušení procesu udělování pobídek a zaměření na investice s vyšší přidanou hodnotou, o což se i dle své strategie snaží CzechInvest. Toto doporučení je zmíněno i v Hospodářské strategii České republiky. Cedidlová (2013) také potvrzuje efektivnost investičních pobídek z pohledu vlády jakožto důležitého nástroje pro přilákání zahraničních investic, které mají za důsledek pozitivní fiskální výnosy těchto společností. Mezi objemem státní podpory a růstem HDP je středně silný pozitivní vztah (Musil & Hedija, 2020).

Na druhou stranu ale přímé zahraniční investice také vedou k omezené činnosti malých a středních podniků a k „uzamčení“ místních podniků do nevýhodných pozic v globálních výrobních sítích. Globálně propojenější a technologicky vyspělejší firmy nejsou v rámci regionálních/národních inovačních systémů ve velké míře propojeny spoluprací ve výzkumu a vývoji (Květoň & Horák, 2024). Dle Pavlínka (2017) většina regionů střední Evropy trpí tzv. syndromem poboček, kdy většinu činností s vyšší přidanou hodnotou vykonávají zahraniční společnosti v jiných zemích.

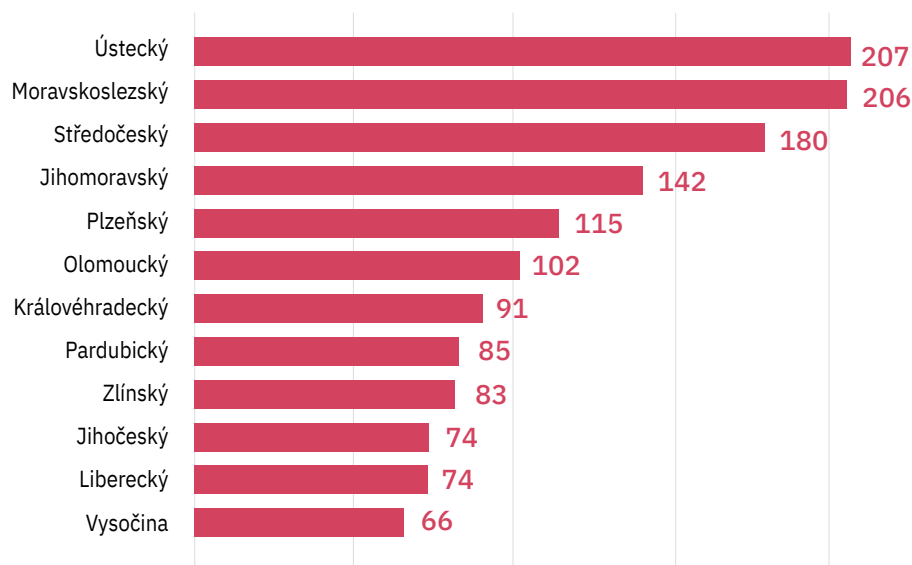
Obrázek 10: Statistiky firem, které obdržely investiční pobídky

Zdroj: CzechInvest 2025, vlastní zpracování

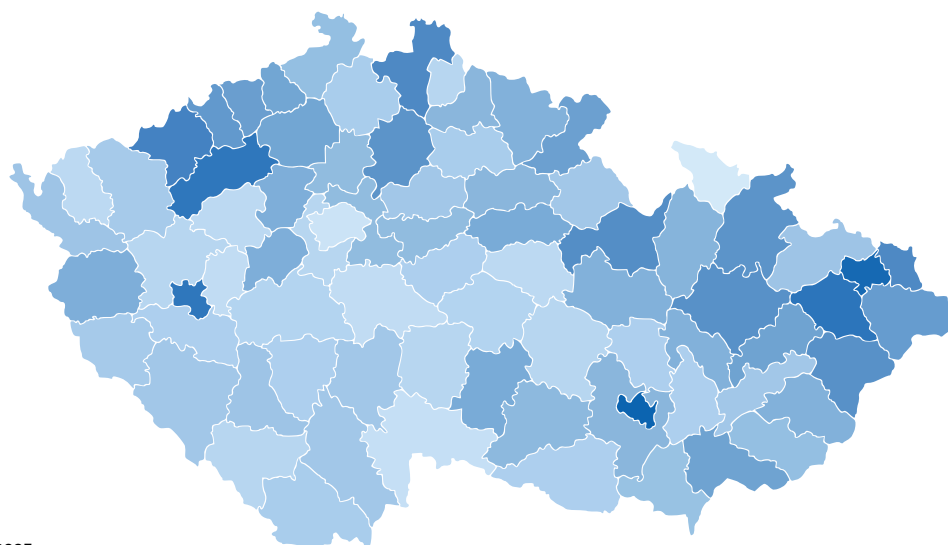
Investiční pobídky mohou také pomoci vyrovnat rozdíly ve vyspělosti regionů. Tím, že se investice směřují do méně rozvinutých oblastí, mohou tyto regiony získat potřebný impuls k růstu. Toto potvrzují také data CzechInvestu (Obrázek 11), nejvyšší počet podpořených projektů je v Ústeckém a Moravskoslezském kraji. Podrobněji až na úroveň okresů je počet podpořených projektů znázorněn na mapě (Obrázek 12). Pobídky mohou podpořit rozvoj infrastruktury, vzdělání a kvalifikace pracovní síly, což vede k vyváženému růstu a rozvoji celé ekonomiky.

Obrázek 11: Investiční pobídky podle krajů – počet podpořených projektů

Zdroj: CzechInvest 2025

Obrázek 12: Počet podpořených projektů dle okresů

Zdroj: CzechInvest 2025

Zahraniční firmy zde také zakládají R&D centra, jejichž přítomnost přináší řadu výhod pro inovační ekosystém a český výzkum a vývoj.

Výhody pro inovační ekosystém:

Zahraniční firmy často přinášejí pokročilé technologie a know-how, které mohou být sdíleny s místními firmami a institucemi. Tento transfer know-how je klíčový pro rozvoj inovací a technologií, které mohou posunout české firmy na vyšší úroveň. Díky přítomnosti zahraničních R&D center se také zvyšuje konkurenceschopnost českých firem na globálním trhu, protože mají přístup k nejnovějším technologiím a inovacím. Navíc, zahraniční R&D centra vytvářejí vysoce kvalifikovaná pracovní místa, což přispívá k rozvoji místní ekonomiky. Tato centra často spolupracují s místními univerzitami a výzkumnými institucemi, což vede k synergii a sdílení znalostí, což je další významný přínos pro inovační ekosystém.

Vliv na český výzkum a vývoj:

Zahraniční firmy investují značné prostředky do výzkumu a vývoje v Česku, což vede k růstu celkových výdajů na VaV. Tyto investice přispívají k rozvoji výzkumné infrastruktury, což zlepšuje podmínky pro místní výzkumníky. Přítomnost zahraničních R&D center také podporuje mezinárodní spolupráci a výměnu zkušeností mezi českými a zahraničními výzkumníky. Díky přístupu k pokročilým technologiím a metodám se zvyšuje kvalita výzkumu prováděného v Česku, což je další důležitý aspekt pozitivního vlivu zahraničních R&D center.

Celkově lze říci, že přítomnost zahraničních výzkumných a vývojových center v Česku má mnoho pozitivních dopadů na inovační ekosystém a český výzkum a vývoj. Tyto výhody zahrnují transfer know-how, zvýšení konkurenceschopnosti, vytváření pracovních míst, podporu spolupráce, zvýšení investic, rozvoj infrastruktury, mezinárodní spolupráci a zvyšování kvality výzkumu. Přítomnost zahraničních R&D center je tedy významným přínosem pro českou ekonomiku a výzkumné prostředí. Zároveň je potřeba říci, že firmy nejprve do Česka přesunou svůj podnik (výrobu, služby), a až poté po několika letech, když se adaptují na nový trh, tak v rámci expanze investují i do vzniku R&D centra.

Vedení firem se shoduje na několika hlavních překážkách inovací a inovačních procesů ve svých firmách:

- nedostatek schopných a kvalifikovaných lidí
- nedostatek financí
- složitá pravidla pro čerpání dotací

Zástupce vedení zahraniční pobočky, která vydává na VaV aktivity více než 200 mil. Kč a ve výzkumu zaměstnává okolo 100 zaměstnanců, komentuje překážky inovací takto:

“Za zásadní problém vnímám nedostatečné zdroje, a to finanční i lidské. Hlavním úkolem naší firmy je vyrábět a ne vyvíjet. Výzkum a vývoj je vedlejší kompetence, a proto na ni dopadá snižování zdrojů. Administrativa je pro nás velmi zatěžující a omezuje i rozvoj inovací. Namísto VaV se musíme věnovat uhlíkové stopě a jejímu výpočtu.”

Přibližně v pětině případů (u domácích i zahraničních firem) však vedení nevnímá žádné omezení a překážky při realizaci inovací ve firmě. I v otázce pozitivních dopadů na inovace firmy se jejich vedení velmi často shoduje. Za nejčastější přínosy inovací označují:

- vývoj trhu a požadavky zákazníků
- firemní kultura orientovaná na inovace
- snaha o posílení konkurenceschopnosti a zvýšení ekonomických výsledků
- proaktivní nastavení vedení firmy
- fungující spolupráce s výzkumnou organizací

Závěr

Analýza zapojení českých poboček zahraničních investorů do výzkumu, vývoje a inovací poskytla několik klíčových zjištění, která mají významný dopad na českou ekonomiku a inovační ekosystém.

Za prvé, zahraniční firmy hrají v českém podnikatelském sektoru klíčovou roli, zejména pokud jde o výdaje na výzkum a vývoj. V roce 2023 vynaložily na VaV téměř 58,9 miliardy korun, což je významně vyšší částka než domácí firmy. Zahraniční firmy také vedou v oblasti inovací, kde téměř 72,6 % z nich inovuje, což je výrazně více než průměr za všechny firmy v Česku. Souhrnně tak lze říci, větší podíl českých firem v zahraničním vlastnictví výrazněji přispívá k naplňování horizontálních priorit RIS3 strategie. Z analýzy je patrné, že zahraničně vlastněné firmy se významně podílejí na naplňování strategického cíle Zvýšení inovační výkonnosti firem a pomocí spolupráce s vysokými školami a výzkumnými organizacemi napomáhají i naplňování strategického cíle Zvýšení kvality veřejného výzkumu.

Přes 91 % firem v mapování INKA4 dokládá, že realizují vlastní VaV. Vedení firem to vnímá jako hlavní způsob udržení konkurenční výhody, ukázání proaktivního přístupu svým hlavním zákazníkům, odborné zviditelnění firmy či potřebnou reakci na ekologii a legislativu. Z rozhovorů vyplývá, že přibližně dvě třetiny firem zastávají vedoucí pozici v rámci VaV aktivit koncernu, 72 % z nich je v domácím vlastnictví. Zbýlá třetina, převážně firem v zahraničním vlastnictví, je svými VaV aktivitami podřízená nebo podřízená s vedoucím postavením v dílčí oblasti VaV. Neplatí, že VaV aktivity by byly častější u firem, které jsou nezávislé v otázce strategického řízení a orientace podnikání (např. na matce či koncernu). Naopak firmy, které vlastní VaV aktivně nerealizují, jsou ve většině případů domácí nezávislé podniky.

Další důležitou oblastí je spolupráce mezi zahraničními firmami s českými univerzitami a výzkumnými institucemi. Zahraniční firmy často přinášejí osvědčené postupy a technologie ze svých mateřských zemí, což zvyšuje kvalitu a efektivitu výzkumných projektů. Tato spolupráce podporuje nejen rozvoj českého inovačního ekosystému, ale také zvyšuje odborný růst českých zaměstnanců.

Spolupráci na VaV aktivitách využívá 89 % firem z mapování INKA4, ve většině případů spolupracují s některou z výzkumných organizací, nejčastěji univerzitou. Ty pro ně například testují kvalitu chemických produktů, provádí technické výpočty, vyrábí zařízení na vysoušení nanovláken, analyzují možnosti redukce odpadů, pomáhají s certifikací apod.

Investiční pobídky se ukázaly jako důležitý nástroj pro přilákání zahraničních investic, které mají pozitivní dopad na ekonomický růst a zaměstnanost. Zahraniční firmy v Česku generují přibližně dvě třetiny přidané hodnoty ve výrobním odvětví, přičemž jejich podíl v automobilovém průmyslu přesahuje 90 %. Nicméně je důležité posílit strategii veřejných investic nejen pro zlepšení spolupráce mezi soukromým sektorem a akademickou sférou, ale také pro transparentnější a rychlejší proces žádosti o investiční pobídky.

Zajímavou informací je i podíl firem, které využívají dotační programy na podpory VaV. Z posledního šetření INKA vyplývá, že dotaci na VaV čerpá přibližně 35 % domácích a 30 % zahraničních firem. Tento výsledek poukazuje na nevelký rozdíl v přístupu a zájmu o dotace dle vlastnictví firmy.

V oblasti patentů zahraniční firmy opět vedou, přičemž většina patentových přihlášek pochází od zahraničních přihlašovatelů. Tento trend ukazuje, že zahraniční firmy mají větší přístup k mezinárodním zdrojům a technologiím, které jim umožňují lépe chránit své inovace.

Z mapování INKA4 vyplynulo, že firmy nejčastěji zaměstnávají cca 10 zaměstnanců ve VaV, což platí u domácích i zahraničních firem, zároveň také mnohdy část VaV aktivit outsourcují.

Vedení firem působících v Česku se shoduje na několika hlavních překážkách inovací a inovačních procesů ve svých firmách: nedostatek schopných a kvalifikovaných lidí, nedostatek financí a složitá pravidla pro čerpání dotací. Administrativní zátěž rovněž omezuje rozvoj inovací. Přibližně v pětině případů však vedení nevnímá žádné omezení a překážky při realizaci inovací ve firmě. Za nejčastější přínosy inovací firmy shodně označují: vývoj trhu a požadavky zákazníků, firemní kultura orientovaná na inovace, snaha o posílení konkurenceschopnosti a zvýšení ekonomických výsledků, proaktivní nastavení vedení firmy a fungující spolupráce s výzkumnou organizací.

Závěrem lze říci, že zapojení českých poboček zahraničních investorů do výzkumu, vývoje a inovací má zásadní význam pro konkurenceschopnost a dlouhodobý růst české ekonomiky. Je nezbytné pokračovat v podpoře zahraničních investic a zlepšování podmínek pro výzkum a vývoj, aby Česko mohlo plně využít potenciál svého inovačního ekosystému. Česko by se také mělo více propagovat jako vhodná investiční destinace pro VaV. Vytvoření výhodnějších podmínek daňových odpisů pro firmy, které se rozhodnou investovat do VaV. Zlepšené daňové odpisy by mohly poskytnout silnější motivaci pro zahraniční podniky, aby reinvestovaly své zisky v Česku, namísto odlivu dividend do zahraničí. Tento krok by nejen podpořil růst místních investic, ale také by přispěl k celkovému posílení českého inovačního ekosystému. Centra pro transfer technologií by měla aktivněji propagovat univerzity a výzkumné instituce vůči firmám a poskytovat komplexní administrativní podporu pro smluvní a společný výzkum. To by mohlo vést k navázání užší a efektivnější spolupráce mezi akademickou sférou a průmyslem, což by mělo pozitivní dopad na celkovou inovační kapacitu země.

Zdroje

- Adamek, E., & Rybková, L. (2015). Influence of investment incentives on development of regional unemployment in the Czech Republic. *European Journal of Business Science and Technology*, 1(1), 5. <https://doi.org/10.11118/ejobsat.v1i1.33>
- Cedidlová, M. (2013). The effectiveness of investment incentives in certain foreign companies operating in the Czech Republic. *Journal of Competitiveness*, 5(1).
- Český statistický úřad. (2024). Výdaje na výzkum a vývoj v Česku loni vzrostly. *Statistika&My*. <https://statistikaamy.csu.gov.cz/vydaje-na-vyzkum-a-vyvoj-v-cesku-loni-vzrostly>
- Havlín, B. (2018). *Smluvní výzkum na strojních fakultách v Česku: role geografické, kognitivní a institucionální blízkosti* (Diplomová práce). Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje.
- Evropská komise. (2019). Zpráva o České republice 2019 (Country report). https://commission.europa.eu/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-czech-republic_cs.pdf
- Květoň, V., & Horák, P. (2024). Firms' supply chain integration, R&D collaboration, and impact on competitiveness: Evidence from Czechia. *Journal of Knowledge Economy*, 15(6), 5817–5840. <https://doi.org/10.1007/s13132-023-01242-8>
- Lundvall, B., & Maskell, P. (2000). Nation states and economic development: From national systems of production to national systems of knowledge creation and learning. In G. L. Clark, M. P. Feldman, & M. S. Gertler (Eds.), *Oxford handbook of economic geography* (pp. 353–372). Oxford University Press.
- Musil, P., & Hedija, V. (2020). Investment incentives as instrument of motivation of firms and economic stabilization. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*, 8(2), 578–589. [https://doi.org/10.9770/jesi.2020.8.2\(35\)](https://doi.org/10.9770/jesi.2020.8.2(35))
- Pavlínek, P. (2017). *Dependent growth: Foreign investment and the development of the automotive industry in East-Central Europe* (Vol. 2017, p. 230). Springer International Publishing.
- RIS3. (2022). Indikátory RIS3. *RIS3*. <https://www.ris3.cz/monitoring/indikatory>
- RIS3. (2022). *Monitoring*. <https://www.ris3.cz/monitoring>
- Schwarz, J. (2007). *Analýza investičních pobídek v České republice*. Květen 2007.
- Svaz průmyslu a dopravy. (2020). *Spektrum: Celé číslo 3Q/2020*. Svaz průmyslu a dopravy ČR. https://www.spcr.cz/files/cz/media/spektrum/SP_2020_3Q.pdf
- Unico. (2024). Analýza patentů českých původců dle jejich vlastnictví a analýza patentů českých vlastníků: Analýza pro Technologickou Agenturu České republiky. *Technologická Agentura České republiky*.
- Úřad vlády České republiky & Ministerstvo průmyslu a obchodu. (2024). *Hospodářská strategie České republiky 2024*. https://mpo.gov.cz/assets/cz/rozcestnik/pro-media/tiskove-zpravy/2024/10/Hospodarska-strategie_shrnuti-priorit-a-klicovych-oblasti.pdf
- Zdroje dat:
- CzechInvest: (www.czechinvest.gov.cz)
- ČSÚ. (2024). *Výzkum a vývoj — Roční zjišťování o výzkumu a vývoji VTR 5-01*. <https://csu.gov.cz/vyzkum-a-vyvoj>
- ČSÚ. (2025). *Home*. <https://csu.gov.cz/domov>
- Dun & Bradstreet. (2025). *Home*. <https://www.dnb.com/cs-cz/>
- Monitoring RIS3.cz. (2025). (<https://ris3.gov.cz/monitoring/indikatory>)
- TAČR. (2025). INKA

